

Filozofski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti

Katedra za poljski jezik i književnost

Irena Valičević

Politički izrazi u percepciji djece školskog uzrasta

Diplomski rad

Zagreb 2014.

Filozofski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti

Katedra za poljski jezik i književnost

Politički izrazi u percepciji djece školskog uzrasta

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Barbara Kryžan-Stanojević, izv.prof .

Studentica: Irena Valičević

Broj indeksa: 252058

Zagreb 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1 Problem, ciljevi i hipoteze istraživanja.....	5
2. POLITIČKI DISKURS	7
2.1. Javna komunikacija	7
2.2. Politički diskurs kao vrsta javnoga diskursa	8
2.4. Politički diskurs u odnosu na suvremena povijesna kretanja u Poljskoj i Hrvatskoj	9
3. RAZUMIJEVANJE MEDIJA	13
3.1. Diskurs medija	13
3.2. Utjecaj masovnih medija na svakodnevni život djece.....	15
4. RASPRAVA I ANALIZA SADRŽAJA	17
5. DEFINICIJE KLJUČNIH POJMOVA OBUHVAĆENIH ANKETOM.....	19
6. REZULTATI ANKETE.....	20
6.1. Analiza rezultata ankete učenika u Poljskoj	21
6.2. Analiza rezultata ankete učenika u Hrvatskoj.....	27
7. ZAKLJUČAK.....	39
8. PRILOZI.....	41
9. BIBLIOGRAFIJA.....	44

1. UVOD

Sva bića međusobno komuniciraju, bilo na posredan ili neposredan način, pri čemu je komunikacija jezikom svojstvena isključivo čovjeku. Ljudi komuniciraju kako bi svojim porukama utjecali na stav slušatelja, odnosno primatelja poruke te kako bi zatim primatelj poruke postupio u skladu s prenesenom porukom. U ovom radu usredotočit će se na jednu od vrsta odnosa između pošiljatelja i primatelja poruke, koja je prisutna u svakodnevnom životu i utječe izravno na odgoj mladih te zatim posredno na razvoj društva. Ovdje je riječ o komunikaciji političara prema građanima, odnosno konkretno o komunikaciji političara prema djeci školskog uzrasta.

U današnje vrijeme potencijalni utjecaj medija na većinu djece počinje već samim rođenjem. Djeca odrastaju u roditeljskom domu okruženi većim ili manjim brojem medija. Tijekom odrastanja promatraju situacije oko sebe, brzo uče i kopiraju. Putem medija na djecu djeluju mnoge informacije, kojih je svakim danom sve više. Utjecaj medija i političkih poruka koje dolaze do djece mijenja se sve brže, pa je stoga važno u razumnim razmacima učestalo istraživati utjecaj medija i političkih poruka koje se putem medija prenose na djecu, kako bi se mogle uočiti i kontrolirati posljedice takvih utjecaja.

Na tragu navedenog, za potrebe ovog rada provedene su ankete među učenicima u Hrvatskoj i Poljskoj, pri čemu su ankete provedene u manjim i većim sredinama kako bi se dobio što objektivniji rezultat. Analiziran je način razumijevanja i definiranja određenih političkih izraza kod djece školskog uzrasta. Nastoji se prikazati na koji način djeca percipiraju političke termine koji se učestalo pojavljuju na televiziji, radiju, tisku ili putem interneta.

Svrha istraživanja provedenog u sklopu ovog rada jest analiza političkog leksika s pragmalingvističke i sociolingvističke perspektive. Pragmalingvistička analiza temeljit će se na ukazivanju veza koje proizlaze između korisnika jezika i načina njegove uporabe u konkretnom trenutku govora, odnosno u društvenom kontekstu, što se očekuje da će pokazati odgovori učenika u dijelu ankete u kojem se traže definicije pojedinih pojmova. Sociolingvističkom analizom ispitan je utjecaj bitnih društvenih događaja, uloga masovnih medija te politička svijest ispitanika, odnosno cijeli društveno-politički vanjezični kontekst objašnjenih definicija. Također, političke poruke, ako se promatraju sa sociolingvističkog aspekta, služe i za iskazivanje pripadnosti govornika određenoj društvenoj, odnosno političkoj

grupi, jer je govornicima stalo do toga da naglase svoju pripadnost određenoj političkoj grupi. Pored definicija, tražili su se odgovori na pitanja vezana uz televizijske programe koje učenici rado gledaju, kako bi se uspostavila veza između naslova tih emisija i danih odgovora.

U skladu s navedenim, neupitna je važnost percepcije političkih pojmova te politike općenito kod djece školskog uzrasta, pa rezultati istraživanja provedenog za potrebe ovog rada predstavljaju važne izvore podataka, koji se nastoje analizirati u ovom radu.

1.1 Problem, ciljevi i hipoteze istraživanja

Kao što je u uvodu već spomenuto, među brojnom grupom izraza povezanih s politikom odabrano je pet imenica: korupcija, domoljublje, Europska unija, političar i demokracija, koje se barem nekim dijelom vežu uz široko shvaćen termin politike. Istraživanja su provedena među učenicima VI, VII i VIII razreda osnovne škole u Hrvatskoj; u Zagrebu i Svetom Martinu pod Okićem, te među učenicima I, II i III razreda gimnazije¹ u Poljskoj; u Poznańu i Ostrołęki.

Uz definicije pet pojmova, učenici su odgovarali na pitanja u vezi emisija koje gledaju na televiziji, internetu, te prednostima i nedostacima u vezi razvoja njihove zemlje. Uzeta je u obzir pretpostavka da su učenici šestih razreda u hrvatskim osnovnim školama, odnosno prvih razreda u poljskim gimnazijama još uvijek neopterećeni brigama o nastavku školovanja, odabirom budućih zanimanja te time i na nešto nižem stupnju zrelosti u odnosu na učenike viših razreda. Učenici sedmih i osmih razreda hrvatskih osnovnih škola odnosno drugih i trećih razreda poljskih gimnazija nalaze se blizu odluka o odabiru svojih budućih zanimanja te se intenzivno spremaju za prekretnicu, odnosno upis u viši stupanj školovanja u svojem obrazovanju, što bi ih trebalo činiti zrelijima i promišljenijima o aktualnim društvenim zbivanjima koja neophodno utječu na njihov daljnji razvoj. Učenici su odabrani iz dviju različitih društvenih sredina, gradskih i seoskih, kako bi se dobio usporediv i relevantan uzorak za provedbu ankete.

¹ Obrazovni sustav u Poljskoj podijeljen je na *przedszkole* (vrtić), *szkoła podstawowa* (osnovna škola), *gimnazjum* (gimnazija), *szkoły ponadgimnazjalne* (škole nakon gimnazije), *uczelnie* (fakultet). Reforma obrazovnog sustava iz 1999. godine uvodi *gimnazjum* kao novi tip škole za mlade od 13 do 16 godina starosti. Obrazovanje toga tipa je općenitog karaktera, te funkcionira po principu hrvatskih osnovnih škola.

Za pretpostaviti je da djeca u seoskim i gradskim sredinama imaju slična shvaćanja s obzirom na gotovo jednaku dostupnost informacija putem interneta i drugih elektroničkih medija u današnje vrijeme. Ovom anketom nastoji se usporediti poglede djece u Hrvatskoj i Poljskoj na Europsku uniju uzevši u obzir da je Poljska već 10 godina članica Europske unije, dok je Hrvatska tek postala članicom². Rezultati ankete pokazat će kakav su utjecaj imali propagandni programi sponzorirani od strane Vlade Republike Hrvatske, odnosno kakav je utjecaj društvene okoline i percepcije djece kroz informativna sredstva o pozitivnim i negativnim stranama pristupa Europskoj uniji. Također će rezultati pokazati kako Europsku uniju percipiraju djeca u Poljskoj kao jednoj od država s najboljim ekonomskim trendovima među državama Europske unije u trenutku provedbe ankete.

Nadalje, anketiranjem djece o pojmu korupcije kao jednom od najvećih problema hrvatske društvene stvarnosti, naročito aktualiziranom unazad nekoliko zadnjih godina nastoji se dobiti opipljive rezultate o jednoj od najčešćih tema u Hrvatskoj te provjera percepcije istog pojma kod djece u Poljskoj za koje se može pretpostaviti kako nisu ovim pojmom opterećena kao djeca u Hrvatskoj.

Glede pojma domoljublje, važno je istaknuti da su i Hrvatska i Poljska izrazito katoličke zemlje³, a jedna od odlika katoličanstva je izraženi osjećaj domoljublja, pa će se anketom provjeriti očekivane sličnosti ili eventualne razlike u doživljavanju pojma domoljublja.

U trenutku provedbe ove ankete Hrvatska se nalazi u dubokoj recesiji, uslijed čega u društvu postoji općeprihvaćena negativna slika o političarima. Istovremeno, Poljska je jedna od rijetkih država u Europskoj uniji koja je unatoč općoj recesiji imala kontinuirani gospodarski rast. Stoga je za očekivati da će anketa pokazati razlike u percepciji političara kod poljske i hrvatske djece.

Hrvatska i Poljska su države s komunističkom prošlošću i gotovo istovremenom tranzicijom u demokraciju. Pritom je od utjecaja činjenica da je Poljska za vrijeme komunističkog uređenja bila pod većim utjecajem tzv. Istočnog bloka dok je Hrvatska bila bliža zapadnoeuropskim gospodarskim kretanjima. Također, od utjecaja je činjenica da je

² Poljska se pridružila Europskoj uniji 01. svibnja 2004., a Hrvatska 01. srpnja 2013. godine.

³ Prema rezultatima Državnog zavoda za statistiku s popisom stanovništva iz 2011. godine 86,28% Hrvata i 95,5% Poljaka se deklarira kao katolici.

Hrvatska skupo platila svoju demokraciju prošavši kroz pola desetljeća Domovinskog rata, koji je utjecao na kasnije političke i gospodarske tijekove. Međutim, unatoč navedenim razlikama u novijoj povijesti, za očekivati je kako oba naroda imaju sličnu percepciju o pojmu demokracije, što će se potvrditi ili opovrgnuti rezultatima analize anketa.

2. POLITIČKI DISKURS

2.1. Javna komunikacija

Politički diskurs smatra se dijelom javne komunikacije. Pritom javnu komunikaciju razumijevamo kao „ jezično obraćanje komunikacijskim kanalima koji se nalaze pod nekim oblikom formalne društvene kontrole i u društveno strože normiranim situacijama.”⁴

Između sudionika komunikacijskog lanca u javnoj komunikaciji se uspostavlja poseban odnos; s jedne strane nalazi se govornik, odnosno pošiljatelj poruke, a s druge strane su slušatelji, odnosno primatelji poruke kojima se prenose društveno važne poruke. Prilikom slanja poruka, sudionici javne komunikacije služe se standardnim jezikom. Kao što ističu Kovačević i Badurina⁵, javna je komunikacija društveno determinirana, i stoga ovisi o statusu i ulozi sudionika. Naime, pošiljatelji poruke su osobe prepoznatljivog društvenog statusa, oni odašilju poruke s obzirom na svoju društvenu ulogu – primjerice kao član političke stranke, svećenik ili radijski voditelj, dok su primatelji članovi društvene zajednice. Javna komunikacija ističe se u tome što primatelji pošiljateljima u pravilu nisu u mogućnosti odgovoriti, odnosno dati povratnu informaciju pa se ovdje radi o jednosmjernoj komunikaciji. Prilikom javne komunikacije, može doći do pogrešnoga odnosa između pošiljatelja i primatelja poruka. Prvi je način da se poruke odašilju samo određenome krugu primatelja, a ne većini te se na taj način postiže određena interpretacija događaja koja je u interesu jedne političke strane. Drugi način podrazumijeva manipulaciju primateljima kako bi se promijenile ili usmjerile određene političke ideje i ciljevi. Treći je način kada se primatelja doživljava zainteresiranim isključivo za neke prizemne teme kao što su novac ili moda. Četvrti i ujedno posljednji način u ovoj podjeli je svrstavanje primatelja u stereotipne okvire, odnosno smatra ga se ograničenim na okruženje u kojem živi.⁶

⁴ Škiljan 1988: 9

⁵ Usp. Kovačević i Badurina 2001: 97

⁶ Usp. Bešker 1996 u: www.hrvatskiplus.org

2.2. Politički diskurs kao vrsta javnoga diskursa

Unutar retoričke domene javne komunikacije može se izdvojiti više vrsta diskursa⁷, a jedan od njih je politički diskurs. Takav oblik diskursa po mnogočemu je specifičan. Služi kao sredstvo stjecanja političke moći te se njime želi pridobiti interes građanstva ili društva i uvjeriti ga u ispravnost predstavljenih teza. Njime se komunicira o relevantnim problemima u društvenoj zajednici, a istovremeno se iznose različiti zajednički interesi i pogledi na svijet. Politički diskurs sadrži obilježja pravog profesionalno određenog sociolekta⁸; što znači da njegova svrha nije isključivo prenošenje političkih poruka nego i iskazivanje pripadnosti političkoj grupi i njihovo raspoznavanje u odnosu na druge socijalne skupine. Primjerice, u antičkoj Grčkoj svaki primatelj poruka odaslanih političkim diskursom bio je i potencijalni njihov pošiljatelj, dok je u današnje vrijeme uobičajeno da je broj aktivnih sudionika u političkoj komunikaciji znatno manji od broja onih koji u njoj pasivno sudjeluju. Kako bi se postigao cilj prilikom obraćanja javnosti, aktivni sudionici političkog diskursa često artikuliraju i predstavljaju društvu određene interese, te ih pasivni prepoznaju kao vlastite. Osim toga, u političkom diskursu postoji dvosmjerni oblik komunikacije: aktivni sudionici međusobno komuniciraju uspoređujući i analizirajući vlastite ideje i interese, te traže od pasivnih sudionika na izravan ili neizravan način povratnu informaciju pomoću koje će moći dalje usmjeriti vlastito djelovanje.

U području politike pojavljuju se različite interesne grupe; primjerice iskazi koje politički sudionici daju s lijeve ili desne strane bitno se razlikuju te se na taj način povećavaju jezične razlike među njihovim iskazima. S druge strane, ako je manja brojnost stranaka koje djeluju na političkoj sceni, tada su i diskursi ujednačeniji, stoga su upravo za period totalitarizma karakteristični uniformirani politički iskazi.

Što se tiče načina kojim se prenose političke poruke, oni mogu biti akustični ili vizualni⁹, što znači da se mogu prenositi riječju i pismom, a posebice u današnje vrijeme prilikom prenošenja političkih poruka značajnu ulogu imaju komunikacijski mediji. Djelujući

⁷ Prema D. Škiljanu unutar retoričke domene, uz politički diskurs, razlikuju se i administrativni, pravni i diskurs medija; u poetskoj se domeni pojavljuje poetski diskurs; u logičkoj diskurs znanosti i diskurs obrazovanja, a između te dvije domene nalazi se religijski diskurs.

⁸ Usp. Škiljan 2000:70

⁹ Škiljan 2000: 73

putem novina, radija, televizije ili interneta na svijest političke javnosti postiže se podjednako raspoređena propaganda na cijelom državnom teritoriju, ili čak, ukoliko je to u interesu određene grupe, izvan državnih granica. Odašiljući političke poruke, aktivni sudionici često se služe manipulacijom prilikom obraćanja javnosti, a takav je postupak poznat kao manipulacija jezikom javne komunikacije¹⁰; u kojem se grupni interesi nastoje prikazati kao zajednički. Manipulacija koja može usmjeriti razmišljanja primatelja se provodi indirektnim ili direktnim komunikacijskim i jezičnim postupcima, primjerice služeći se lažima u službi obmanjivanja.

Uz pomoć jezika, odnosno, u ovom slučaju političkog diskursa može se osvojiti vlast i moć te je zbog toga visoko smješten na vrijednosnoj društvenoj ljestvici, pa i oni članovi koji ne sudjeluju aktivno u političkoj domeni teže tome da njime ovladaju, makar se njime služili u nekim drugim područjima javne komunikacije ili čak u privatnom životu.

2.4. Politički diskurs u odnosu na suvremena povijesna kretanja u Poljskoj i Hrvatskoj

Politički jezik kao poseban način diskursa prati čovječanstvo već od samih početaka. Među brojnim čovjekovim aktivnostima, kao glavni predmet proučavanja u povijesti i svakoj kulturi susreće se sklonost ka političkom djelovanju. Djelujući u grupi, lokalnoj ili nacionalnoj zajednici, čovjek otkriva vlastitu želju za vođenjem, dominacijom, suradnjom ili pak organizacijom. Prilikom bavljenja političkim aktivnostima, koristimo se specifičnim jezikom javnih poslova.

Ovdje treba uzeti u obzir da svaki jezik predstavlja najsavršenije sredstvo sporazumijevanja među ljudima. Jezik kao takav predstavlja također sredstvo razmjene mišljenja i djelovanja za one koji su politički angažirani. U demokratskim državama sudjelovanje u različitim političkim aktivnostima uključuje i mnoge građane. U sklopu tih aktivnosti razvija se posebna vrsta jezika, kojeg Ožóg¹¹ naziva jezikom politike. Ovaj autor navodi sljedeću definiciju jezika politike: „Značenje ovog izraza ima dva aspekta. Prvo, kroz tu definiciju treba shvatiti vokabular i frazeologiju koji se odnose na široko shvaćenu političku aktivnost (...). Drugo, pod ovim pojmom treba razumijeti poruke koje odašilju

¹⁰ Škiljan 2000: 85

¹¹ Usp. Ožóg 2007: 104

različite skupine korisnika poljskoga jezika uključenih u širok krug političkog života i aktivnosti.¹²

Tvorbu političkog diskursa prije svega predvode političke elite, koje na različite načine putem medija žele ukazati na važnost i ispravnost iznesenih tvrdnji. U prošlosti, glavnu ulogu u takvoj vrsti propagande imale su osobe prepoznatljivog društvenog statusa, kao npr. svećenstvo ili plemstvo, koje se vrlo često služilo metafizičkim elementima prilikom tvorbe diskursa. Pošiljatelji su često, primjerice svećenstvo, odašiljali poruke primateljima odnosno društvenoj zajednici, pod geslom: „To je Božja volja“, te na taj način poticali unutarnje emocije primatelja i utjecali na konačne rezultate.

U današnje vrijeme, političari nemaju utjecaj kakav su imali u prošlosti. U većini država zapadne demokracije, političare se percipira kao državne službenike, koji obavljaju poslove upravljanja državom i njezinim nižim organizacijskim oblicima, poput gradova i općina. Međutim, valja uzeti u obzir da političari i danas imaju veliki utjecaj, koji im naročito omogućavaju brojni masovni mediji, prenoseći njihove poruke gotovo istodobno.

Također, treba imati na umu posebnosti Poljske i Hrvatske u odnosu na države zapadne demokracije. Naime, ove dvije države su slavenskog podrijetla, za koje se uobičajeno shvaća da su kao narodi skloniji vladavini jednog vladara, u odnosu na zapadnoeuropske države koje su sada već tradicionalno sklonije podjeli političke moći na više pojedinaca koji sudjeluju u upravljanju državom. Kako je gore navedeno, Poljska i Hrvatska imaju niz zajedničkih obilježja, poput komunističke prošlosti s jedne strane i katoličke vjere s druge strane, ali u ovom radu se nastoji uzeti u obzir i posebnosti razvoja ovih dviju država u proteklih dvadesetak godina te posljedice različitih tijekova koji su se u tim državama događali.

U Poljskoj, kao i u nekim drugim europskim državama, 1989. godina označava početak revolucije i različitih promjena na političkom, ekonomskom, kulturnom i socijalnom planu. Te promjene su također obuhvatile poljski jezik, koji se u proteklih dvadesetak godina radikalno promijenio, a te promjene se naročito očituju u političkom diskursu. Krajem 90-ih godina u Poljskoj se jezik politike bazirao na propagandnim tehnikama te na istraživanju i

¹² Dubisz, Sękowska, Porayski-Pomsta u: Ożóg (2007) *O języku współczesnej polityki*: 104

opisivanju jezičnog fenomena, tzv. „novogovora“¹³. Propaganda različitih političkih stavova i programa postala je moguća kao rezultat revolucije Solidarnosti. Već 1989. godine, rezultat tih promjena bio je trenutak - došlo je do potpunog odvajanja komunističkog novogovora. Odbačen je jezik politike i propagande Poljske Narodne Republike¹⁴, zajedno s njegovom ideologijom, arbitrarnošću, predvidljivošću te ritualom. Politički tekstovi devedesetih predstavljaju potpuno novu kvalitetu komunikacije. Odlikuju se velikim stupnjem inovacije i leksičke raznolikosti, ali prvenstveno slobodom i kreativnošću pošiljatelja prilikom jezičnog izražavanja dok se slobodno obraća primatelju.

Prema K. Ożógu, jezik politike u Poljskoj je osiromašen te gubi svoju eleganciju¹⁵. Ovaj autor navodi kako je poljski parlament često poprište skandaloznih jezičnih scena te kako se pojavljuju vulgarizmi, uvredljive riječi i primitivne konstrukcije. Nadalje, ističe kako Poljaci loše ocjenjuju suvremeni jezik politike, citirajući mišljenje Marka Czyżewskog, koji govori o jeziku politike kao galami (pol. *jazgota*): „Dio društva, gledajući grubost, vulgarnosti, nedostatak manira i nesposobnost korištenja poljskim jezikom među dijelom poljskih političara, ustvrdio je: šteta vremena. Dio političara njeguje jezik vulgarnosti. Ili oni ne mogu na drugi način govoriti, ili znaju da ako će ljepše govoriti poljski izgubit će birače.“¹⁶

U novije vrijeme došlo je do snažne pauperizacije tj. osiromašenja jezika politike u Poljskoj. Političari objašnjavaju čak i vrlo složene društvene pojave ili političke pothvate služeći se kolokvijalnim izrazima. Osiromašenje, pauperizacija jezika današnje politike pripada kolokvijalnom stilu, kao što je već gore spomenuto. Takav način odašiljanja

¹³ Novogovor je službeni jezik totalitarne države koji se koristi u svrhu manipulacije ljudima. To je jezik političke propagande, pojavljuje se u govorima najvećih državnih službenika koji su se služili njime kako bi zavarali narod sprječavajući njihovu neovisnost i slobodu misli. Neke od osnovnih karakteristika novogovora su: dominacija proizvoljno nametnutih vrijednosti pravom značenju riječi, vjera u čarobnu funkciju jezika, predstavljanje pukih želja na takav način, kao da su one element stvarnosti, antikomunikacija i jednostranost medija, totalitarna priroda novogovora, koja jedina smije suditi ali sama nije predmetom nikakve procjene.

¹⁴ Poljska Narodna Republika bio je službeni naziv za državu Poljaka u razdoblju od 1952. do 1990.

¹⁵ Usp. Ożóg 2007: 106

¹⁶ Tygodnik Powszechny (2003) u: Ożóg (2007) *O języku współczesnej polityki*: 107

informacija odgovara običnom primatelju, pozivajući se na njegova najjednostavnija životna iskustva te je u velikoj mjeri neintelektualan način.

Pretjerana upotreba emocionalnih riječi također je karakteristična za pauperizaciju jezika politike. Promatranje ponašanja mnogih političara navodi na refleksiju da danas više nema diplomatske suzdržanosti. Političari se često uznemiruju i glasno izražavaju svoje emocije. Često je to jezik brutalne borbe, a ne demokratskog, političkog rivalstva.

U Hrvatskoj je od kraja osamdesetih godina dvadesetog stoljeća naovamo također došlo do pauperizacije političkog diskursa, ali iz sasvim drugih razloga nego što je to slučaj Poljske. Naime, Hrvatska je prošla kroz Domovinski rat, koji je uzrokovao poremećaje i promjene u nastanku političkih elita. Brojnim osobama omogućen je nagli rast na političkoj ljestvici, radi zasluga u Domovinskom ratu, ali i radi povezanosti s novostvorenom političkom elitom, pri čemu se često nisu uzimali u obzir kriteriji osobne kvalitete i stručne kompetencije. Uslijed takvih okolnosti, u politici se pojavio veliki broj osoba koje nisu bile spremne nositi se sa svim izazovima i odgovornostima koje bi političari trebali preuzeti na primjeren način s obzirom na svoj utjecaj na širu društvenu okolinu. Posljedično navednom tijeku događaja, logično je moralo doći do pauperizacije političkog diskursa te time i narušavanja ugleda političara.

Međutim, ovdje valja dodati još jedan objektivni razlog radi kojeg je očekivati da je mogao utjecati na pauperizaciju političkog diskursa u obje države. Naime, unazad dvadesetak godina, nakon pada komunizma, u obje države je došlo do naglog porasta broja masovnih medija, poput privatnih televizija. Povećanjem privatnog medijskog prostora došlo je do povećane potražnje za informacijama te je televizija postala dostupnija za odašiljanje informacija većem broju političkih i drugih aktivnih osoba. Takvim povećanjem kruga osoba koje su dobile „svojih pet minuta“, nužno su se snizili kriteriji za pojavljivanje u emisijama masovnih medija, pri čemu se ukazuje kako na odabir voditeljskih kadrova, tako i na odabir sugovornika, najčešće politički aktivnih osoba. Slijedom navedenog, ovakva medijska hiperprodukcija također je pridonijela smanjenju kvalitete govora, odnosno pridonijela je pauperizaciji političkog diskursa.

3. RAZUMIJEVANJE MEDIJA

3.1. Diskurs medija

Unutar javne komunikacije razlikuju se njezine pojedine domene, koje nastaju kao rezultat različitog ljudskog djelovanja u javnosti. Te domene su karakterizirane pojedinim diskursima javne komunikacije, a jedan od njih je i diskurs medija ili sredstava javne komunikacije, odnosno diskurs radija, novina i televizije. U današnje vrijeme njihova je osnovna funkcija oblikovanje javnosti, a prvenstveno političke javnosti u društvu. Prilikom oblikovanja političke svijesti politički diskurs u velikoj je mjeri izmijenjen i prilagođen vrsti medija i primateljima poruka. Mediji su zapravo posrednici koji poruke iz drugih domena javne komunikacije, naročito one iz političke domene, odašilju velikom broju primatelja te ih istovremeno prilagođavaju na planu jezičnoga izraza i sadržaja jezičnim kompetencijama primatelja¹⁷. Na taj način diskurs medija prenoseći poruke ostaje razumljiv različitim članovima društva obuhvaćajući njihove različite interese i sposobnosti.

Određena vrsta medija unaprijed nameće formu diskursa koji se u njima upotrebljava, upravo iz razloga što svaki medij omogućuje kombinaciju jezičnoga znaka s drugim znakovnim sustavima, primjerice u novinama se kombiniraju jezični znakovi sa slikama, na radiju je to kombinacija jezičnih znakova s glazbom i ostalim akustičkim efektima, a na televiziji se kombinira sa slikama u pokretu.

Kao što je prethodno spomenuto, u današnje je vrijeme zaista velika uloga medija u formiranju javnog mišljenja. Novine, radio i televizija sudjeluju u komunikacijskom procesu u kojem je relativno malen broj pošiljatelja poruka i velik broj primatelja poruka i u tom procesu svi istovremeno primaju istu poruku, uz eventualne raznolikosti prilikom metaforičke interpretacije same poruke. Uz tako velik broj primatelja medijskih poruka, komunikacija je najčešće jednosmjerna i mediji prvenstveno povratne informacije traže u broju primatelja svojih poruka, a tek nakon toga u njihovim povratnim reakcijama. Onaj maleni udio dvosmjerne komunikacije koji je prisutan u kontakt emisijama na radiju, televiziji, ili pak u pismima novinskih čitatelja u cjelokupnoj medijskoj produkciji je neznatan.

Vlasnici medija koji svakodnevno odašilju poruke društvenoj zajednici, najčešće nisu novinari koji su jedni od izravnih pošiljatelja medijskih poruka, nego je to država, neki

¹⁷ Škiljan 2000: 79

pojedinaac ili grupa s istaknutom društvenom moći. Stoga su sve poruke gotovo uvijek pod nekom vrstom kontrole vlasnika i teži se tome da se formuliraju u skladu s vlasnikovim socijalnim, ekonomskim i političkim interesima i da se prema tome usmjeri mišljenje javnosti u određenom pravcu. Kako bi se što manje manipuliralo javnošću, u današnjim demokratskim društvima pojavljuju se nezavisni mediji, u kojima su novinari većinski vlasnici svojeg medija ili se stvarni vlasnik odriče propagande vlastitih interesa prilikom slanja poruka.

Uz klasične, pojavljuju se i novi mediji, koji se uglavnom temelje na računalnim tehnologijama, kao što su internet ili elektronska pošta. Kao rezultat utjecaja novih medija, dolazi do promjena i razvoja klasičnih medija, kao što se primjerice pojavila kabelaška ili digitalna televizija. Kako je već spomenuto, u komunikacijskom procesu razlikujemo aktivne i pasivne sudionike koji samo u određenima uvjetima mogu zamijeniti svoje uloge. Međutim, jedna od karakteristika novih medija je upravo mogućnost lake izmjene uloga između aktivnih i pasivnih sudionika, odnosno između pošiljatelja i primatelja poruka, u kojem svaki korisnik slobodno može primati i odašiljati informacije. Mjesta u kojima se na taj način mogu odašiljati informacije, zapravo su virtualni prostori u kojima se okupljaju virtualne zajednice te postoje uz pomoć tehnologije i konstantno se mijenjaju. Upravo zbog svoje brojnosti i složenosti, suvremeni informacijski tehnološki sustavi ne mogu biti pod stalnom kontrolom, za razliku od prethodno navedenih klasičnih medija koji vrlo lako podliježu kontrolama. Još jedna od prednosti novih medija očituje se u tome da njihova cijena upotrebe neprestano opada te bi se na taj način trebalo omogućiti sudjelovanje u komunikaciji svakome tko je zainteresiran.

U virtualnom prostoru novih medija, njegovi sudionici međusobno komuniciraju isključivo pisanim putem. Najčešće su to anonimni i nedefinirani pojedinci koji diskurs javne komunikacije zamjenjuju idiomima iz privatne komunikacije, a prilikom pisanog izražavanja služe se oblicima karakterističnim za usmenu razmjenu poruka. Pošiljatelj se više ne treba truditi da ovlada idiomima javne komunikacije i slobodno komunicira ne zamarajući se jezičnim i komunikacijskim pravilima. Takvim prodiranjem neodgovarajućih jezičnih elemenata u diskurs novih medija dolazi do toga da on prestaje biti različit od diskursa privatne komunikacije.

3.2. Utjecaj masovnih medija na svakodnevni život djece

Jedan od posebnih ciljeva ovog rada je istraživanje korištenja medija za djecu i mlade školske dobi, odnosno u periodu između 12-16 godine života. Provjeraju se emisije koje ispitanici gledaju na televiziji, hijerarhija njihove važnosti, učestalost provedenog vremena ispred televizijskih ekrana te izbor tema prema različitim interesima. Sukladno tome, nastojat će se prikazati koliko je velik i raznolik utjecaj masovnih medija na suvremenog mladog čovjeka.

Masovni mediji (televizija, radio, internet, tisak) postali su neizostavan dio našeg života, sve više pokreću i usmjeravaju socijalizaciju mladoga naraštaja. Promiču različite vrijednosti, utječu na zauzimanje stavova spram aktualnih društvenih pitanja, oblikuju način i kvalitetu komunikacije. Brojni teoretičari medija ukazuju na problem da se putem medija nudi sve više zabavnog nego obrazovnog ili informativnog sadržaja.

U većini slučajeva potencijalni utjecaj medija počinje od najranije životne dobi. Samim rođenjem, dijete dolazi u roditeljski dom koji je u određenoj mjeri napučen medijima i koje ostali članovi obitelji koriste, te im se na taj način priključuju djeca. U većini današnjih obitelji neizbježni su televizor, neki aparat za reprodukciju zvuka ili računalo. Upravo je to razlog što se dijete navikava na medije vrlo brzo i neprimjetno, i rano iskazuje želju da se njima služi.

Televizija je široko rasprostranjen medij koji otvara brojne mogućnosti za mlade. Prije svega, olakšan je dostup svim vrstama informacija. Vijesti o tome što se događa u svijetu lako su dostupne, kao i pristup informacijama iz umjetnosti; područja filma, kazališta ili glazbe. Prizori i slike koji se prenose putem televizije omogućuju promatranje mjesta koja inače ne bi mogli vidjeti. Uz brojne prednosti, istovremeno predstavlja veliku opasnost jer utječe na osobnost primatelja informacija. Svaka aktivnost, ako ju se obavlja nekoliko sati dnevno i desetak sati tjedno, ima ogroman utjecaj na izvršitelja: usmjerava njegove interese, mijenja emocije i način života.

U kontekstu ovog rada, valja naglasiti kako i neki naizgled posve nepolitički sadržaji mogu na prikriven način utjecati na političke stavove televizijskih gledatelja. Primjerice, ako se nekim filmom propagiraju homoseksualnost ili prava na pobačaj, tada se na suptilan način može kod gledatelja izazvati suosjećanje ili simpatije prema homoseksualcima ili ženama koje se podvrgavaju pobačaju, pomičući na taj način fokus pažnje i utječući na stvaranje

vrijednosnih stavova o određenim pitanjima. Radi navedenog velikog utjecaja televizije, potvrđuje se shvaćanje da je politika jedina djelatnost koja se bavi pojedincem bez da se taj pojedinac uopće na bilo koji način bavi njome.

Računalo je zasigurno jedan od najvećih izuma dvadesetog stoljeća koji je poboljšao uvjete rada milijuna ljudi diljem svijeta, istovremeno mnogima pružajući zabavu. Korištenje računala i interneta mogu imati pozitivan utjecaj na psihološki razvoj djece jer oni stimuliraju razmišljanje, razvijaju kognitivne procese, oblikuju specifične vještine i poboljšavaju samopoštovanje jačajući vjeru u vlastite sposobnosti. S druge strane, nekontrolirano i neumjerno korištenje kompjuterskih igara ima izrazito negativan utjecaj na psihološki razvoj mladog čovjeka, čija osobnost još nije u potpunosti formirana.

Još jedna od pozitivnih strana korištenja računala i interneta je da mogu poticati intelektualni razvoj djece i mladih kroz pristup velikom broju informacija koje produbljuju znanje, pomažu rješavanju problema i potiču samostalno i kreativno razmišljanje. Međutim, postoji i negativna strana, jer je protok informacija koje pristižu vrlo brz i u velikim količinama i sprečava sposobnost mozga da razdvoji informacije na one potrebne, odnosno nepotrebne. Stoga je potrebno naučiti djecu kritički razmišljati i vrednovati informacije. Uzevši u obzir sve navedeno, ovaj rad fokusira se na učinke interneta koji putem računala djeca uobičajeno „konzumiraju“ dobivajući među ostalim informacije u vezi političkog diskursa koji se nalazi u središtu pažnje ovog rada i istraživanja koje je provedeno.

Tijekom svog odrastanja, uz dosad prethodno nabrojane medije, djeca se susreću i s tiskanim medijima u koje ubrajamo časopise, novine i knjige. Već od najranijeg djetinjstva mnoga se djeca služe slikovnicama ili ilustriranim časopisima koje im čitaju i tumače roditelji. Polaskom u školu njihovu pažnju sve više zaokupljaju knjige i časopisi koje posreduje škola, a služe kao edukacijsko sredstvo prilikom nastave ali i kao zabava¹⁸. Kako rastu, djeca biraju časopise prema vlastitim željama i interesima koji utječu na različite aspekte njihova života, naročito u adolescentskim danima. U današnje vrijeme utjecaj tiskanih medija opada uslijed velikog porasta utjecaja interneta, pa će analize ankete pokazati u kojoj mjeri se djeca danas služe tiskanim medijima.

¹⁸ Usp. Ilišin, Marinović Bobinac, Radin 2001: 119

Radio je jedan od najstarijih medija prisutnih u današnje vrijeme te je održao popularnost unatoč značajnom rastu i prisutnosti drugih medija poput interneta. Susrećemo ga u različitim zatvorenim prostorima; u brojnim kućanstvima, u autu i drugim prijevoznim sredstvima, u uredima, prodavaonicama ili tvornicama. Prvenstveno se sluša radi glazbe, naročito kada je riječ o mlađoj populaciji, ali također služi i kao izvor novosti ili poradi komunikacije u kontakt-programima.

4. RASPRAVA I ANALIZA SADRŽAJA

Osim definicija koje su učenici davali u 8. pitanju ankete, također su odgovarali na pitanja koja se odnose na televizijske emisije koje gledaju. Prema odgovorima iz 3. pitanja o tome koliko prosječno dnevno gledaju televiziju, poljski učenici su najčešće odgovarali da gledaju između 3-5 sati dnevno, s time da nisu zamjećene razlike između odgovora viših ili nižih razreda. Za razliku od poljskih, hrvatski učenici prema rezultatima ankete televiziju prosječno gledaju do sat vremena dnevno, s time da se primjećuje sitna razlika u odgovorima učenika šestih i sedmih razreda, koji televiziju ipak nešto češće gledaju u odnosu na osme razrede. Što se tiče odgovora oko emisija koje najčešće gledaju na televiziji, znatnih razlika nije bilo, jer i poljski i hrvatski učenici pretežno gledaju zabavne emisije, dok nešto rjeđe gledaju obrazovne i informativne emisije. Hrvatski učenici najčešće su izdvajali naslove emisija i televizijskih serija, kao što su: „Teorija velikog praska“, „Dva i pol muškarca“, „Malcolm u sredini“, „Masterchef“, „Puna kuća“, „Galileo“, „Volim Hrvatsku“, „National geographic“, „Top Gear“. Poljski su učenici navodili imena nekih televizijski programa, kao što su: „TVN 24“, „POLSAT“, „TVP1“, „TVP2“, „MTV“, „Discovery channel“. Emisije koje mladi Poljaci rado gledaju su: „Top Gear“, „Masterchef“, „Top Model“, „Trudne sprawy“, „Violetta“, „Pierwsza miłość“, „Rodzinka.pl“, „Rozmowy w toku“, „Dlaczego ja?“, „Co było dalej“, „Wiadomości“. Među nabrojanim emisijama, mogu se uočiti naslovi predviđeni i prilagođeni za starije gledatelje televizije. Također, učenici gledaju i druge televizijske emisije „za odrasle“, kao na primjer: „Dnevnik“, „Ekkluziv“, „In magazin“, „Provjereno“, „Dobro jutro Hrvatska“.

Upravo ta raznolikost i velik broj naslova emisija koje djeca prate na televiziji nedvojbeno utječu na način razumijevanja zadanih termina u 8. pitanju ankete. Velik broj

učenika je potvrdno odgovorio na pitanje prate li dnevnik i informativne emisije. Uz potvrđan odgovor, također su naveli da ih prate nekoliko puta tjedno.

Odgovarajući na pitanje o tome odakle se informiraju o političkim i društvenim zbivanjima, većina učenika u obje države navela je kako su izvori tih informacija televizija i internet. Pritom je uočen interesantan podatak da jedan dio učenika (nešto manje od desetine ispitanika) informacije o političkim i društvenim zbivanjima dobiva putem novina. Dodatno je interesantan podatak da polovica učenika koji se informiraju iz novina, gotovo uopće ne gledaju televiziju ili je gledaju vrlo malo.

Rezultati ankete kod odgovora na pitanje o tome koliko se učenici služe internetom, pokazali su kako se učenici i u Poljskoj i u Hrvatskoj prosječno služe internetom između 3-5 sati dnevno. Valja naglasiti da su rezultati također podjednaki u gradu i selu. Ovakav rezultat pokazuje posljedice globalnog informatičkog razvoja, koji ima za posljedicu priličnu ujednačenost u dostupnosti interneta i vremena njegova korištenja.

Kod pitanja u kojem se traži nabrojanje pojmova u vezi politike, većina učenika navodi pojmove poput „političar“, „senat“, „parlament“, „zakoni“, „izbori“, „predsjednik“, „premijer“ i slično. Također, dosta učenika uz pojam politike vezuju pojmove poput „krađa“, „prijevara“, „lopovluk“, „svađa“ itd., iz čega se zaključuje kako već djeca školskog uzrasta percipiraju politiku u negativnom kontekstu.

Odgovori na pitanje o tome koja je najveća prednost u razvoju Poljske odnosno Hrvatske, pokazali su određena odstupanja. Naime, većina poljskih učenika smatra da je najveća prednost njihove države u području industrije, dok većina njihovih hrvatskih kolega smatra da je najveća prednost u razvoju Hrvatske turizam. Također, odstupanja se odnose i na rezultate u gradu i na selu, jer je kod hrvatskih učenika sa sela uočen veliki broj onih koji smatraju da je poljoprivreda ključna prednost u razvoju Hrvatske. Nadalje, rezultati ankete u obje države pokazuju da se na uvjerljivom drugom mjestu među odgovorima nalazi obrazovanje, koje je gledano na sve rezultate ankete (poljske i hrvatske) pojedinačno dobilo najviše odgovora. Takav rezultat je ohrabrujući, jer pokazuje kako velik broj djece smatra obrazovanje važnim, pa se iz ovakvog rezultata ankete može očekivati daljnje povećanje visokoškolovanih osoba u obje države te time i njihov utjecaj na gospodarski rast.

Zadnje pitanje u anketi odnosilo se na traženje mišljenja ispitanika što smatraju potrebnim promijeniti u svojoj državi, kako bi ljudi bili zadovoljniji. Na ovo pitanje učenici

su davali opisne odgovore. Hrvatski i poljski učenici pretežno smatraju potrebnim smanjiti nezaposlenost, povećati plaće, obnoviti željeznicu, smanjiti poreze, povećati pomoć siromašnima, unaprijediti obrazovanje, koristiti više obnovljivih izvora energije, povećati ulaganja u poljoprivredu te unaprijediti turizam.

U odnosu na zadnje pitanje, valja primijetiti detalje u odgovorima koji se odnose na razlike kod dječaka i djevojčica. Naime, kod dječaka je primijećen izravniji način izražavanja te manja suzdržanost u korištenju teških izraza. Za razliku od dječaka, djevojčice su odgovarale pazeći više na način izražavanja te nastojeći opisivanjem dati što točniji odgovor.

5. DEFINICIJE KLJUČNIH POJMOVA OBUHVAĆENIH ANKETOM

U ovom poglavlju prikazuju se pojmovi za koje su provedene ankete, pri čemu se navedeni pojmovi prikazuju u širem smislu. Niže u ovom radu prikazat će se isti pojmovi u užem, jednostavnijem smislu i to preuzimanjem definicija iz rječnika. Smisao davanja ova dva prikaza jest dobiti raspon unutar kojeg će se ocjenjivati točnost odgovora iz anketa, dakle da se točnim odgovorima smatraju oni koji su unutar raspona definicije pojedinih pojmova u užem smislu i njihova definiranja u širem smislu.

Korupcija, pri čemu se ponajprije ima na umu političku korupciju, definira se kao zloupotreba javnih ovlasti u privatne svrhe. Ova društvena pojava ima više oblika, čije se granice ne mogu točno odrediti, kao što su:

- nepotizam: preferiranje rodbine utjecajnih ljudi za službe i zvanja,
- klijentelizam: zapošljavanje vlastitih pristalica u javnome sektoru,
- protekcija: preferiranje i povlašćivanje određenih osoba za položaje ili narudžbe,
- lobizam: aktivnosti usmjerene na uvjeravanje članova vlade, zastupnika ili uprava, raznim informacijama, radnjama ili uslugama.

Navedeni oblici korupcije praćeni su podmićivanjem u korist onoga tko je u mogućnosti iskoristiti svoju društvenu, odnosno političku ulogu u privatnu korist.

Domoljublje razumijevamo kao emocionalnu povezanost sa svojim narodom i svojom državom. Osjećaj bliskosti i ponosa može se zasnivati na posebnostima određenog naroda kao

što su jezik, kultura, politika, povijest ili sport. Domoljublje se razlikuje od nacionalizma i šovinizma po tome što se domoljub identificira sa svojom zemljom i svojim narodom bez vrijeđanja ili omalovažavanja drugih naroda. Stoga se domoljublje doživljava kao pozitivan osjećaj.

Europska unija je ugovorom utemeljen poseban oblik konfederativnog saveza europskih država s određenim federativnim elementima, imajući elemente koji se uobičajeno mogu naći jedino u državama, kao što su postojanje jedinstvene carinske zone; postavljanje pravnih pravila i postupaka obvezatnih za sve države članice; raspodjela resursa putem zajedničkog proračuna; uređeno djelovanje na građane i poslovne subjekte država članica te postojanje zajedničke sudske instance. Prvotna zajednica nastala je 1951. godine i obuhvaćala je šest država (Francuska, Italija, SR Njemačka, Belgija, Nizozemska, Luxemburg), da bi danas nakon nekoliko faza širenja imala 28 država članica.

Političar je osoba koja se profesionalno bavi politikom, kao djelatnošću koja teži uređenju društva u najširem smislu, uređenju institucija, projekata ili društvenih procesa te njihovih uzajamnih odnosa. Politika kao djelatnost obuhvaća uspostavljanje, održavanje i razvijanje umijeća upravljanja, zastupanja i vođenja država, gradova i drugih teritorijalnih, društvenih i gospodarskih subjekata te kreiranje i održavanje stavova i mišljenja koji se odnose na takve subjekte.

Demokracija je vladavina slobodnih građana putem predstavnika izabраниh direktnim izborima, odnosno društveno uređenje koje se temelji na ustavu i zakonodavstvu koje jamči političke slobode i ravnopravnost svih građana, privatno vlasništvo, slobodnu tržišnu konkurenciju, višestranački politički sustav, promjenu vlasti putem redovitih slobodnih izbora, autonomnost lokalne samouprave i važnih institucija, punu slobodu i nezavisnost medija, ravnopravnost nacionalnih, vjerskih i drugih zajednica i manjina te trodiobu vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu.

6. REZULTATI ANKETE

Kao polazišna osnova za analizu prikupljenih učeničkih odgovora bili su rječnici hrvatskoga i poljskoga jezika, iz kojih su uzete definicije ključnih pojmova u užem smislu. Prilikom analize odgovora iz 8. pitanja važne su bile dvije stvari: način na koji učenik

razumije izraz i kako ga objašnjava. Prije svega, promatran je sadržaj odgovora; razumiju li uopće učenici ponuđene im termine, a s druge strane na koji način ih pokušavaju pojasniti. Svi dobiveni odgovori podijeljeni su prema stupnju bliskosti definiciji u rječniku. Izdvojene su 3 grupe učeničkih odgovora:

- A. U prvu skupinu spadaju odgovori koji su najsličniji definicijama iz rječnika.
- B. Iduća kategorija podrazumijeva odgovore vezane uz trenutna događanja i konkretne pojave koje najčešće potječu iz poljske ili hrvatske politike. Učenici kao odgovore navode sinonime ili umjesto pojašnjenja zadani izraz upotrebljavaju u rečenici. Izrazu se pridaje konotativno značenje.
- C. Posljednja skupina obuhvaća sve pogrešne odgovore ili odgovore koji se ne mogu niti uz ekstenzivno tumačenje smatrati točnima. Pokušaj definiranja ukazuje ipak na raniji djetetov kontakt s pojmom, no pogrešan jer ne uspijeva dati barem donekle točan odgovor.

Uvodno, treba reći kako među rezultatima ankete u gradovima i manjim mjestima u Hrvatskoj i Poljskoj nije bilo razlika koje bi upućivale na određena odstupanja između njih. Na temelju navedenog, zaključuje se kako je u novije vrijeme došlo do približavanja sela i grada radi ujednačene dostupnosti informacija putem medija. Uslijed takvih rezultata ankete, odgovori anketa u gradu i na selu zbrojeni su i analizirani zajedno.

Kao prvo, navodi se broj dobivenih odgovora u 8. pitanju. Niže navedena tablica pokazuje stupanj poznavanja pojedinih izraza. Rezultati se odnose na sveukupan broj odgovora, istovremeno su obuhvaćeni oni točni, približno točni kao i pogrešni odgovori u odnosu na definiciju iz rječnika.

6.1. Analiza rezultata ankete učenika u Poljskoj

Sljedeća analiza pojedinih izraza prikazuje način na koji su razvrstani učenički odgovori, također, prikazuje vezu koja proizlazi između odgovora i temeljnih rječničkih definicija i naposljetku, navode se konkretni primjeri učeničkih definicija. Odgovori su uspoređivani s definicijama iz *Rječnika hrvatskoga jezika V. Anića*¹⁹ i *Rječnika hrvatskoga jezika J. Šonje*²⁰ za hrvatski jezik, a u *Słowniku języka polskiego W. Doroszewskog*²¹ za

¹⁹ Niže u tekstu označen kao ARHJ

²⁰ Niže u tekstu označen kao ŠRHJ

poljski jezik. Nakon primjera dane definicije, u zagradi je naveden razred koji učenik pohađa. Započinje se od izraza:

KORUPCIJA (KORUPCIJA)

a) DSJP:

- zepsucie, demoralizacija; przekupstwo (pokvarenost, demoralizacija, podmitljivost)
- przestarz. (arhaično) a) psucie się, gnicie, rozkład (kvarenje, trulež, raspadanje); b) łapówka (mito).

b) učenici:

A. „nadużycie władzy do celów osobistych (zlouporaba vlade za osobne ciljeve)“ (I), „jest to przestępstwo, w którym np. jedna ze stron daje łapówkę drugiej (to je prekršaj u kojem npr. jedna strana daje mito drugoj“ (I), „łapówka (mito)“ (II), „przekupienie osoby na stanowisku dla swoich korzyści (podmićivanje osobe na položaju zbog svojih interesa)“ (II), „załatwianie sobie poprzez znajomości lub przekupstwo (olakšanje sebi kroz poznanstva ili podmićivanje)“ (II), „łapówkarstwo (podmićivanje)“ (II), „przekupstwo (podmitljivost)“ (I, II, III), „przekupienie człowieka, drugiej osoby (potkupljivanje čovjeka, druge osobe)“ (III), „łapówka, danie lub odebranie nielegalnej korzyści majątkowej (podmićivanje, ilegalno davanje ili uzimanje imovine)“ (III), „oszustwo (prevara)“ (III);

B. „sprzeniewierzenie pieniędzy (pronevjera novca)“ (I), „złodziej (lopov)“ (I), „nadużycie stanowiska publicznego (zlouporaba javnoga položaja)“ (I), „wykonanie danej czynności za dodatkowe (nielegalne) pieniądze (izvršavanje date aktivnosti za dodatne (ilegalne) novce)“ (II), „okradanie innych (okradanje drugih)“ (II), „wymuszenie czyiś pieniędzy (iznuda novca)“ (III), „dawanie pieniędzy w zamian za korzyści (davanje novca u zamjenu za korist)“ (III), „wykorzystywanie własnych stanowisk dla swojej korzyści (iskorištavanje vlastitog položaja za svoju korist)“ (III), „symonia, nepotyzm (simonija, nepotizam)“ (III), „dawanie pieniędzy, aby ktoś coś dla nas zrobił, może być niezgodne z prawem (davanje novca, kako bi netko za nas nešto uradio, može biti nezakonito)“ (III), „dawanie pracy po znajomości (zapošljavanje prema poznanstvu)“ (III), „obsadzenie stanowiska, fałszowanie (postaviti nekoga na radno mjesto, krivotvorenje)“ (III);

²¹ Niže u tekstu označen kao DSJP

C. „ktoś wykorzystuje kogoś (netko nekoga iskorištava)“ (I), „jakieś prawa (neka prava)“ (I), „pasja (pasija)“ (II), „coś związane z prawem (nešto povezano s pravom)“ (II), „piłka nożna (nogomet)“ (II), „sprzedawanie akcji za pieniądze (prodaja djelatnosti za novac)“ (III), „zmiana czegoś (promjena nečega)“ (III), „opłata za pomoc (naknada za pomoć)“ (III).

PATRIOTYZM (DOMOLJUBLJE)

a) DSJP:

➤ miłość ojczyzny, przywiązanie do swego narodu (ljubav prema domovini, privrženost svome narodu).

b) učenici:

A. „oddawanie czci własnej ojczyźnie (obožavanje vlastite domovine)“ (I), „jest to wielbienie swojego kraju (to je obožavanje svoje zemlje)“ (I), „pamiętanie o datach, bohaterach, miłość do ojczyzny, być dumnym z pochodzenia (prisjećanje na datume, heroje, ljubav prema domovini, biti ponosan na podrijetlo)“ (I), „to kochanie swojego kraju i oddanie za swój kraj życia (to je ljubav prema svojoj zemlji i predanje života za svoju zemlju)“ (I), „poczucie przynależności do swojego narodu (osjećaj pripadanja svome narodu)“ (II), „oddanie się ojczyźnie (odanost domovini)“ (II), „miłość do ojczyzny (ljubav prema domovini)“ (II), „bycie dumnym z tego kim się jest, osobę która nie wstydy się Polski, uczestniczy w świętach narodowych, można nazwać patriotą (biti ponosan na svoje podrijetlo, osobu koja se ne srami Poljske, sudjeluje na državnim blagdanima, možemo nazvato domoljubom)“ (III), „umiłowanie do ojczyzny (ljubav prema domovini)“ (III);

B. „hymn narodowy (himna)“ (I), „walka o wolność (borba za slobodu)“ (I), „nie wstydyć się skąd się pochodzi (ne sramiti se svoga podrijetla)“ (I), „zwalczanie (borba)“ (II), „wiara i obrona swojego kraju (vjera i obrana svoje zemlje)“ (II), „bycie z własnym narodem, troska o naród (bivanje s vlastitim narodom, briga za narod)“ (III), „dbanie o kraj (briga za narod)“ (III), „śpiewanie Hymnu (pjevanje himne)“ (III), „dla nas najważniejsza jest ojczyzna i wszystko robimy dla niej (za nas je najvažnija domovina i sve radimo za nju)“ (III), „jakby ktoś miał coś do Polski miałby coś do mnie (ako bi netko imao nešto protiv Poljske, imao bi protiv mene)“ (III);

C. „pamiętać o Polsce (pamtiti o Poljskoj)“ (I), „to osoba, która kocha swój kraj (to je osoba koja voli svoju zemlju)“ (I), „to jest wierzenie w jednego Boga i w Jezusa (to je vjera u

jednoga Boga i Isusa)“ (I), „osoba, dbająca o swój kraj (osoba koja se brine za svoju zemlju)“ (II), „coś związane z religią (nešto povezano s religijom)“ (II) „pomoc państwa (državna pomoć)“ (III).

UNIA EUROPEJSKA

a) Definicija preuzeta sa službene stranice Europske unije:

➤ UE jest jedynym w swoim rodzaju partnerstwem gospodarczym i politycznym między 28 krajami europejskimi, które razem zajmują większą część kontynentu²² (Europska unija jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država koje zajedno pokrivaju velik dio kontinenta).

b) učenici:

A. „gospodarczo-polityczny związek demokratyczny (gospodarsko-politički demokratski savez)“ (I), „wspólnota państw (zajednica država)“ (I), „wspólnota do której weszła Polska w 2004 r. (zajednica kojoj je pristupila Poljska 2004. godine)“ (I), „związek demokratyczny państw europejskich (demokratski savez europskih država)“, „unia kilku państw w Europie (unija nekoliko država u Europi)“ (II), „organizacja łącząca państwa europejskie, dzięki niej Polska ma możliwość rozwijania się (organizacija koja povezuje europske države, zahvaljujući njoj Poljska ima mogućnost razvitka)“ (III), „organizacja łącząca kraje Europy, niestety nie jest idealna (organizacija koja povezuje europske zemlje, nažalost nije idealna)“ (III);

B. „zjednoczenie Europy (ujedinjenje Europe)“ (I), „państwa należące do UE (države koje pripadaju Europskoj uniji)“ (I), „współpraca (suradnja)“, „zbiór państw, którym rządzą kłamcy (skup država kojima vladaju lažljivci)“ (II), „mieszkam w niej (živim u njoj)“ (II), „Polska, Francja, Niemcy oraz inne państwa członkowskie (Poljska, Francuska, Njemačka i druge zemlje članice)“ (III), „euro (euro)“ (III), „należą do niej 28 państw, w tym Polska (u nju ubrajamo 28 država, među njima i Poljsku)“ (III), „łatwiejsze życie (lakši život)“ (III);

C. „zgrupowanie wielu państw w jeden kontynent (udruženje mnogih država u jednom kontinentu)“ (III).

²² europa.eu

POLITYK (POLITIČAR)

a) DSJP:

➤ ten, kto uprawia politykę, bierze czynny udział w pracy politycznej; muž stanu kierujący polityką państwa; dyplomata, działacz polityczny (onaj tko vodi politiku, aktivno sudjeluje u političkom radu; djelatnik koji vodi državnu politiku; diplomat, politički djelatnik);

➤ człowiek układny, przebiegły, skryty(uglađen čovjek, snalažljiv, tajanstven)

b) učenici:

A. „człowiek odpowiadający częściowo za państwo (čovjek koji je djelomično odgovoran za državu)“ (I), „osoba rządząca państwem (osoba koja upravlja državom)“ (I), „człowiek, który rządzi krajem lub zasiada w sejmie (čovjek koji upravlja zemljom ili zasjeda u Saboru)“ (I), „osoba pracująca nad decyzjami/ustawami w państwie (osoba koja radi na odlukama/ustavima u državi)“ (II), „człowiek zajmujący się polityką (čovjek koji se bavi politikom)“ (II, III), „osoba ważna i podejmująca decyzje o kraju (važna osoba koja donosi odluke o zemlji)“ (II), „osoba działająca w sferze politycznej, reprezentująca lud (osoba koja radi u politici, predstavlja narod)“ (III), „osoba publiczna, mająca wpływ na losy miasta lub państwa (javna osoba, koja ima utjecaj na sudbinu grada ili države)“ (III), „osoba, która reprezentuje jakąś partię polityczną (osoba koja predstavlja neku političku stranku)“ (III), „osoba publiczna, która bierze czynny udział w życiu państwa, zasiada w sejmie lub senacie, należy do partii politycznych (javna osoba, koja aktivno sudjeluje u životu države, zasjeda u Saboru ili senatu)“ (III), „osoba zajmująca się polityką, w naszym kraju pojęcie polityk nie kojarzy się głównie dobrze (osoba koja se bavi politikom, u našoj zemlji pojam političar ne izaziva dobre asocijacje)“ (III);

B. „ktoś kto robi dobrze dla kraju, a jak w Polsce złodziej (onaj tko radi dobro za zemlju, a u Poljskoj lopov)“ (I), „osoba zajmująca ważne miejsce w państwie (osoba koja zauzima važno mjesto u državi)“ (I), „osoba, która musi dopilnować naszej reputacji w innych krajach“ (I), „przedstawiciel (predstavnik)“ (II), „osoba przedstawiająca nas przed innymi (osoba koja nas predstavlja pred drugima)“ (II), „wybrany go przez wybory (izabran na izborima)“ (III), „osoba, która ma więcej przywilejów niż wszyscy (osoba koja ima veće privilegije od ostalih)“ (III), „osoba podejmująca decyzje w imieniu obywateli (osoba koja

donosi odluke u ime građana)“ (III), „człowiek władzy (vladin čovjek)“ (III), „urzędnik państwowy (državni činovnik)“ (III);

C. „osoba, najczęściej wykreowana przez media, która dba najbardziej o własne dobro (osoba, najčešće predstavljena preko medija, koja najviše brine za vlastito dobro)“ (I), „człowiek, który dręczy ludzi (čovjek koji muči ljude)“ (I), „kłamca (lažljivac)“ (II), „złodziej, nierób“ (II, III), „często sięga po pieniądze państwa (često poseže za novcem države)“ (II), „korupcja (korupcija)“ (II), „pasożyt (parazit)“ (III), „człowiek mało zaufany (nepouzdan čovjek)“ (III), „ktoś, kto obiecuje, że będzie lepiej... (onaj tko obećava da će biti bolje...)“ (III).

Valja naglasiti kako jedan dio odgovora nije bilo moguće razvrstati u pojedinu skupinu odgovora, kao primjerice „političari su lopovi i neradnici“. Naime, usporedbom definicije političara u užem, pa čak i širem smislu, s ovim odgovorom, proizlazi da je navedeni odgovor pogrešan. Međutim, kada se uzme u obzir da i u ozbiljnim znanstvenim radovima postoji shvaćanje kako je pojam „pošteni političar“ *contradictio in adjecto*, tada se može zaključiti da navedeni učenički odgovor nije posve pogrešan, nego je isti odgovor rezultat zbiljske percepcije pojma političar uslijed nerijetko iskrivljenog načina obavljanja političkih dužnosti kod brojnih političara.

DEMOKRACJA (DEMOKRACIJA)

a. DSJP:

➤ przeciwstawiany absolutyzmowi ustroj polityczny, w którym władza należy do narodu, w społeczeństwach klasowych do klasy panującej; władza ludu, ludowładztwo (apsolutistički suprotstavljen politički ustroj u kojem vlast pripada narodu , u klasnim društvima vladajućem sloju; vlast naroda).

b. učenici:

A. „ustroj, w którym społeczeństwo ma głos (uređenje u kojem društvo ima glas)“ (I), „rządy ludu (vlada ljudi)“ (I), „ustroj polityczny, w którym wszyscy głosują (političko uređenje u kojem svi glasaju)“ (II), „głos ludu (glas naroda)“ (II), „ustroj, w którym obywatele wybierają władców (uređenje u kojem građani izabiru vođe)“ (II), „wolność słowa, możliwości do wypowiedzenia własnego zdania i poglądów (sloboda govora, mogućnost izražavanja vlastitog mišljenja i pogleda)“ (II), „ustroj polityczny polegający na równym

traktovanju svih ljudi i nadanju im prava obywatelskih (državno uređenje koje se temelji na jednakom tretiranju svih ljudi i davanju im građanskih prava)“ (II), „ustrój polityczny, w którym wszyscy obywatelie są równi, mają prawa wyborcze (političko uređenje u kojem su svi građani jednaki, imaju biračka prava)“ (III), „system polityczny, w którym decyzje podejmują obywatelie albo ich przedstawiciele (politički sistem u kojem odluke donose građani ili njihovi predstavnici)“ (III);

B. „lud glosujući na predstaviciela państwa (narod izabire predstavnika države)“ (I), „dzięki demokracji ludzie mogą uczestniczyć w wolnych wyborach i decydować sami o swoim losie (zahvaljujući demokraciji ljudi mogu sudjelovati u slobodnim izborima i odlučivati sami o svojoj sudbini)“ (I), „uczciwość, prawa ludzi (poštenje, ljudska prava)“ (I), „równouprawnienie (ravnopravnost)“ (I), „wolność (sloboda)“ (I), „wolność słowa (sloboda govora)“ (III), „wybory, prawda, rząd, bycie fair (izbory, istina, vlada, biti korektan)“ (III);

C. „są to decyzje podejmowane tylko przez prezydenta (to su odluke koje donosi isključivo predsjednik)“ (I), „rządy ludu w Starożytnym Rzymie (vlada ljudi u Antičkom Rimu)“ (I), „związek jakiegoś kraju (odnos neke zemlje)“ (II).

6.2. Analiza rezultata ankete učenika u Hrvatskoj

DOMOLJUBLJE

a. ARHJ:

➤ ljubav prema domovini; rodoljublje.

b. učenici:

A. „kad netko voli i poštuje domovinu“ (VI), „ljubav prema domovini, briga za domovinu“ (VI, VII, VIII), „branjenje domovine i ljubav prema njoj“ (VI), „to je kad netko voli svoju državu i ne prodaje ju i ne uništava“ (VII), „štovanje domovine“ (VIII), „ljubav prema domovini tj. Hrvatskoj i svom narodu, ponos“ (VIII);

B. „moja kuća“ (VI), „Hrvatska“ (VI), „domovina“ (VI), „ljubav, očuvanje“ (VI), „svi trebamo voliti svoju domovinu, odlična stvar“ (VI), „himna“ (VI), „paziti na domovinu“ (VI), „domovina i ljubav“ (VII), „borba za domovinu“ (VII), „branitelji“ (VII), „ljudi koji su se borili za samostalnu Hrvatsku u Domovinskom ratu“ (VIII), „lijepo ali u određenoj mjeri, volim Hrvatsku“ (VIII);

C. „Ivo Josipović“ (VI), „kada te netko cijeni i voli“ (VI), „Ante Gotovina, rat, vjernost, ljubav“ (VI), „pojam nečega o svom zavičaju“ (VI), „ne smije se zaboraviti Vukovar“ (VIII), „onaj koji voli svoju državu“ (VIII).

DEMOKRACIJA

a. ARHJ:

➤ uređenje u kojem se vlast dijeli na sudsku, zakonodavnu i izvršnu, s pravom neposrednih izbora i slobodom zbora i dogovora.

b. učenici:

A. „svi imaju jednaka prava“ (VI), „vrsta vladavine u kojoj svi ljudi imaju pravo glasa“ (VII), „sustav u kojem ljudi biraju, izbori“ (VIII), „svi imaju pravo glasa, svi su jednaki i slobodni“ (VIII);

B. „vlast naroda“ (VI), „sloboda biranja“ (VII), „da slobodno možemo raditi što želimo“ (VII), „veća prava“ (VII), „sloboda“ (VIII), „u Hrvatskoj vladavina naroda ne postoji, političari su sve, a narod je nitko i ništa te nitko nema svoja prava“ (VIII), „referendum građana“ (VIII), „vladavina naroda“ (VIII), „ravnopravnost u državi“ (VIII);

C. „pobuna“ (VI), „pročišćenje za dobrobit nečega, loza čistokrvnih ljudi“ (VII), „protivljenje vladi“ (VI), „zajedništvo svih ljudi“ (VI), „neovisna država“ (VII), „razvijanje države u dobrobit građana“ (VII).

KORUPCIJA

a. KRHJ:

➤ služenje nelegalnim i nemoralnim sredstvima da se stekne naklonost službenih osoba u ostvarivanju prava ili nelegalne koristi, potkupljivanje službenika i dužnosnika; podmićivanje.

b. učenici:

A. „politika koja nezakonito radi druge stvari izvan posla“ (VI), „nezakonito nešto raditi“ (VI), „podmićivanje“ (VI, VIII), „pranje novca i varanje domovine“ (VII);

B. „krađa, prljavi poslovi“ (VI), „mito i korupcija“ (VI), „prevara“ (VI), „krađa, problemi“ (VII), „loše vladanje“ (VIII), „nepravda“ (VIII);

C. „laž, Ivo Sanader“ (VI), „osvajanje zemalja“ (VI), „Jadranka Kosor“ (VI), „neka vrsta politike“ (VII), „kradljivi HDZ“ (VIII), „ekonomija“ (VIII), „kriza, zatvaranje mnogih tvrtki, bankrot“ (VIII).

POLITIČAR

a. ARHJ:

- onaj koji se bavi politikom.
- pren.iron. onaj koji spretno zna izražavati svoje želje umješnim ophođenjem.

b. učenici:

A. „osoba koja odlučuje o dobrobiti republike“ (VI), „čovjek koji vodi politiku“ (VI), „čovjek koji se bavi politikom za neku državu“ (VI), „osoba koja se bavi politikom“ (VI, VII, VIII), „čovjek koji radi u politici“ (VII), „voditelj države i odlučuje (na neki način) o našim životima“ (VII), „čovjek koji brine o državi“ (VIII);

B. „ljudi u odijelu u uredu“ (VI), „pametan čovjek“ (VI), „vlast“ (VII), „osobe s velikom plaćom“ (VII), „ljudi koji upravljaju državom, a ne znaju ništa“ (VII), „frajeri koji rade u Saboru“ (VII), „vrh države“ (VIII), „vlada“ (VIII), „ljudi koji sjede u Saboru i ništa ne rade, imaju velike plaće a drugima uzimaju“ (VIII), „vladar“ (VIII);

C. „čovjek koji upravlja gradom“ (VI), „lešinar“ (VI), „lopovi“ (VI), „bezobrazna osoba koja uzima novce“ (VI), „čovjek koji puno zarađuje a ništa ne radi“ (VII), „nesposobni ljudi koji ne dolaze često na posao i koji krađu novce državi“ (VII), „kradljivac, gleda i radi samo da njemu bude bolje, ne brine se za narod“ (VIII), „besciljne rasprave“ (VIII).

EUROPSKA UNIJA

a. definicija preuzeta sa službene stranice Europske unije:

➤ Europska unija jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država koje zajedno pokrivaju velik dio kontinenta.²³

b. učenici:

A. „više udruženih zemalja“ (VI), „mnogo država u savezu“ (VI), „skup država“ (VII), „zajednica koja želi ujediniti države Europe“ (VII), „Zajednica kojoj je cilj stvoriti jednu snažnu gospodarsku državu. Mislim da u EU nismo smjeli ući jer ćemo se opet boriti za samostalnost kao i u Jugoslaviji.“ (VII), „zajednica puno država unutar Europe“ (VIII), „više država u jednoj“ (VIII);

B. „Hrvatska će se bolje razviti“ (VI), „savez država koji nama ne treba“ (VI), „euri“ (VI, VII), „kune postaju euri, drugačije registracije“ (VI), „obrazovanje, zvjezdice“ (VI), „uvođenje proizvoda iz drugih zemalja“ (VI), „organizacija koja svakoj državi koja se učlani u nju krade novce“ (VII), „budućnost europskih zemalja“ (VII), „velika država“ (VII);

C. „više novaca u državi“ (VI), „više posla za poljoprivrednike“ (VI), „propast, težak život“ (VII), „oslobađamo se od krize“ (VII), „bolji život za nas mlade“ (VII), „nova Jugoslavija“ (VIII).

²³ europa.eu

Tablica 1. – Detaljni prikaz rezultata ankete iz Poljske

TERMIN	I klasa / razred			II klasa / razred			III klasa / razred		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
KORUPCIJA KORUPCIJA	20	24	30	43	19	22	50	18	20
PATRIOTYZM DOMOLJUBLJE	27	24	23	40	16	28	38	31	19
UNIA EUROPEJSKA EUROPSKA UNIJA	26	23	25	45	21	18	47	16	25
POLITYK POLITIČAR	23	24	27	35	19	30	41	20	27
DEMOKRACJA DEMOKRACIJA	22	29	23	25	30	29	33	37	18
TOTAL	118	124	128	188	105	127	209	122	109
UDZIAŁ UDIO	31,89%	33,51%	34,59%	44,76%	25,00%	30,24%	47,50%	27,73%	24,77%

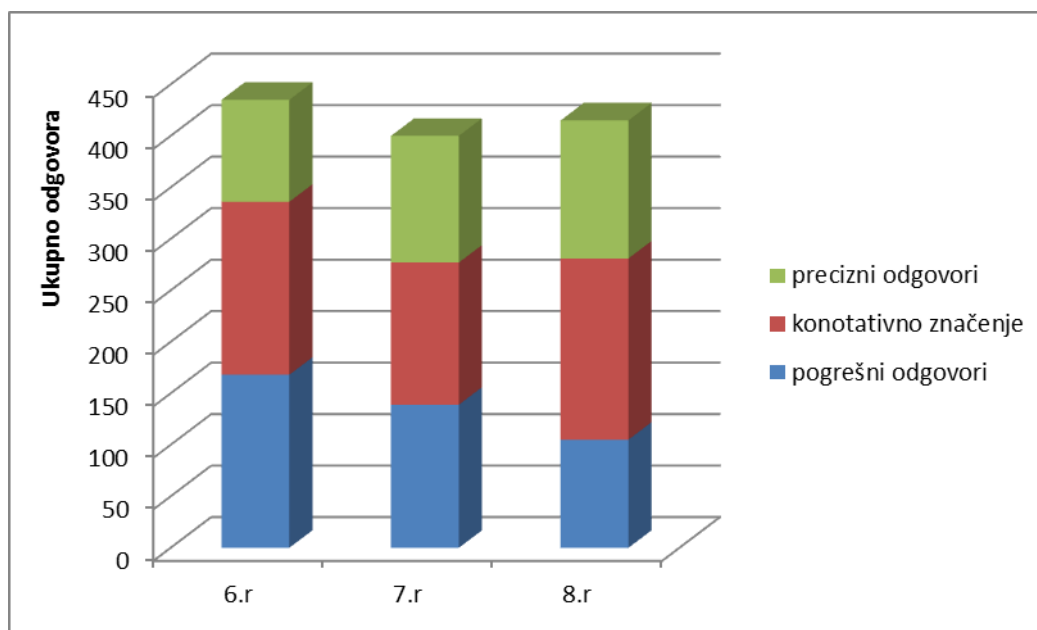
Rezultati ankete provedene u Poljskoj pokazuju da je najveći broj učenika točno (A+B) definirao pojam „domoljublje“. Takav rezultat ne iznenađuje, s obzirom da, kako je već gore navedeno, Poljska je izrazito katolička zemlja s izraženim osjećajem domoljublja. Međutim, iznenađuje da se najveći broj točnih odgovora u užem smislu (A) odnosi na pojam „korupcija“. Naime, u Poljskoj korupcija nije gorući problem kao u Hrvatskoj, ali očito je ovaj problem prisutan i u poljskom društvu. Prilično visok broj točnih odgovora odnosi se na pojam „Europska unija“ kojeg učenici u Poljskoj razumijevaju na vrlo pristojnoj razini. Takav rezultat može se pripisati činjenici da je Poljska već cijelo desetljeće članica Europske unije, iz čega se zaključuje da su anketirani učenici tijekom cijelog svojeg dosadašnjeg školovanja učili o svojoj državi kao članici Europske unije te su detaljnije upoznali njena obilježja. Iznenađuje podatak da se najveći broj netočnih odgovora (C) odnosi na pojam „političar“. Naime, ovaj pojam je među učestalim pojmovima u svakodnevnom životu i učenici ga učestalo čuju. Takav rezultat pokazuje da se pojam „političar“ upotrebljava bez promišljanja što znači biti političarem i koje su obveze političara.

Tablica 2. – Detaljni prikaz rezultata ankete u Hrvatskoj

TERMIN	VI klasa / razred			VII klasa / razred			VIII klasa / razred		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
KORUPCIJA KORUPCIJA	21	32	34	23	28	29	28	37	18
PATRIOTYZM DOMOLJUBLJE	26	27	34	33	20	27	27	37	19
UNIA EUROPEJSKA EUROPSKA UNIJA	19	35	33	25	31	24	27	35	21
POLITYK POLITIČAR	17	40	30	23	29	28	18	38	27
DEMOKRACJA DEMOKRACIJA	16	34	37	19	30	31	34	29	20
TOTAL	99	168	168	123	138	139	134	176	105
WDZIAŁ UDIO	22,76%	38,62%	38,62%	30,75%	34,50%	34,75%	32,29%	42,41%	25,30%

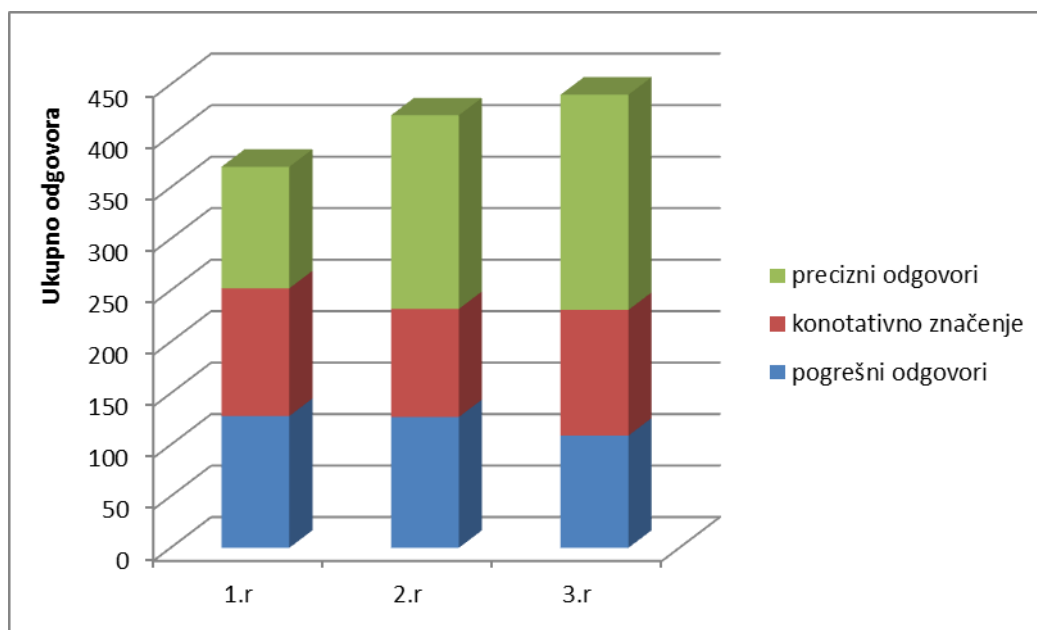
Rezultati ankete provedene u Hrvatskoj pokazuju da se najveći broj točnih odgovora (A+B) odnosi na pojam „političar“. Taj rezultat pokazuje da djeca imaju dobru percepciju pojma političara i njegovih karakteristika. Za pretpostaviti je kako je takav rezultat posljedica činjenice da se u Hrvatskoj politika pojavljuje kao česta tema razgovora u mnogim situacijama. Najveći broj točnih odgovora u užem smislu (A) odnosi se na pojam „domoljublje“. Takav rezultat, kao i u Poljskoj, pokazuje utjecaj katoličkog odgoja u sklopu kojeg se ističe važnost odnosa prema svojoj domovini. Najveći broj netočnih odgovora (C) odnosi se na pojam „demokracija“, iz čega se zaključuje da učenici u Hrvatskoj u visokoj mjeri ne percipiraju pojam demokracije na odgovarajući način. Takav rezultat ukazuje na potrebu pojačane edukacije o ovom pojmu, kao jednom od najvažnijih u razvoju učenika kao osoba koje će kroz nekoliko godina steći glasačko pravo. Nadalje, iznenađuje da se u Hrvatskoj razmjerno velik broj netočnih odgovora odnosi na pojam „korupcije“, koji se vrlo često spominje u medijima i svakodnevnom razgovoru.

Grafički prikaz 1. – Usporedba odgovora po razredu u Hrvatskoj

Usporedbom rezultata odgovora po razredima u hrvatskim školama, vidljivo je da broj točnih odgovora raste u višim razredima. Takvi rezultati potvrđuju da učenici koji su pred odlukom o daljnjem školovanju imaju veći interes za društveno-politička događanja oko sebe. Ipak, primjećuje se da među učenicima osmih razreda ima veliki broj onih koji mogu dati tek definiciju pojmova u širem smislu te priličan broj onih čiji su odgovori netočni. Takav rezultat pokazuje da među učenicima u Hrvatskoj postoji mali interes za politiku.

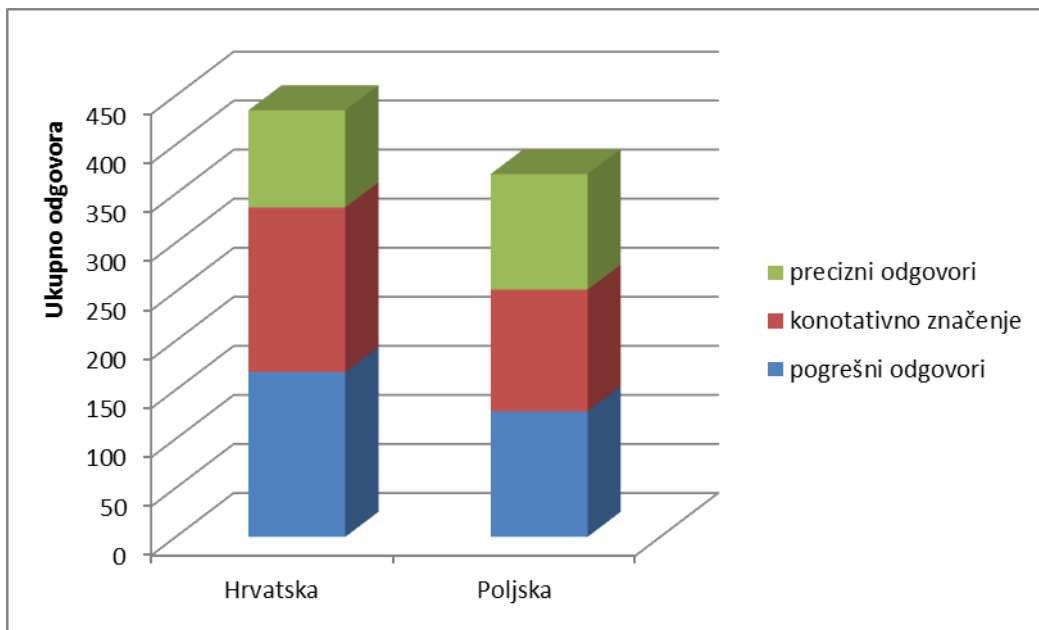
Grafički prikaz 2. – Usporedba odgovora po razredu u Poljskoj

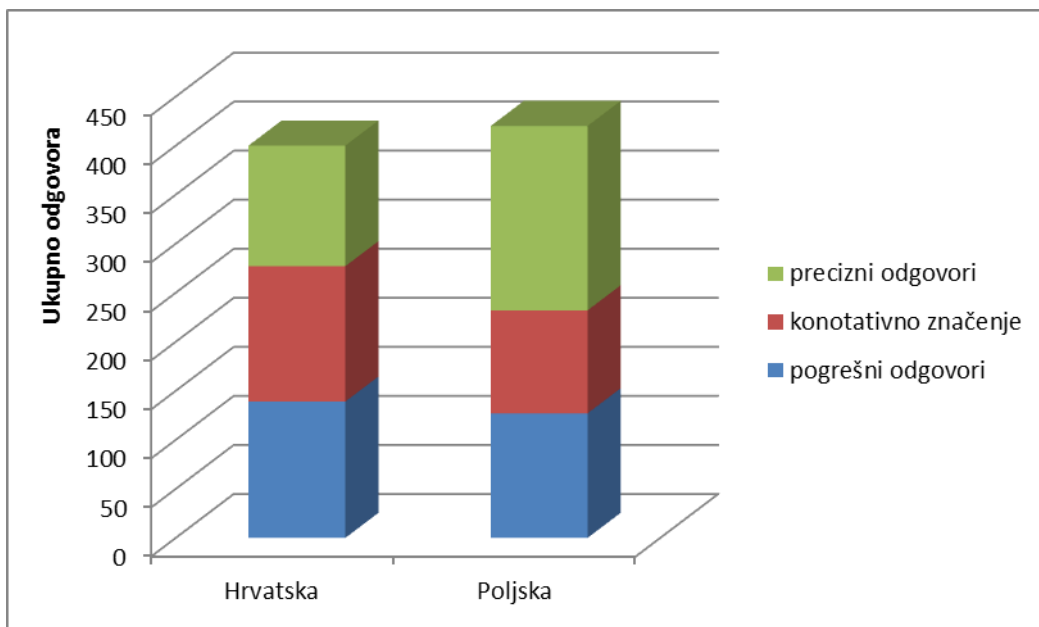
Usporedbom odgovora po razredima u Poljskoj, vidljivo je da kao i kod hrvatskih kolega, broj točnih odgovora raste u višim razredima. Međutim, kod poljskih učenika je očit veći broj preciznih odgovora na pitanja, jer je u svakom razredu najveći broj odgovora upravo u skupini točnih i preciznih odgovora. Iz navedenog se zaključuje da poljski učenici imaju veći interes i pokazuju bolje razumijevanje političkih pojmova od svojih hrvatskih kolega.

Iz sljedećih grafičkih prikaza proizlazi da su u svim razredima poljski učenici davali preciznije odgovore:

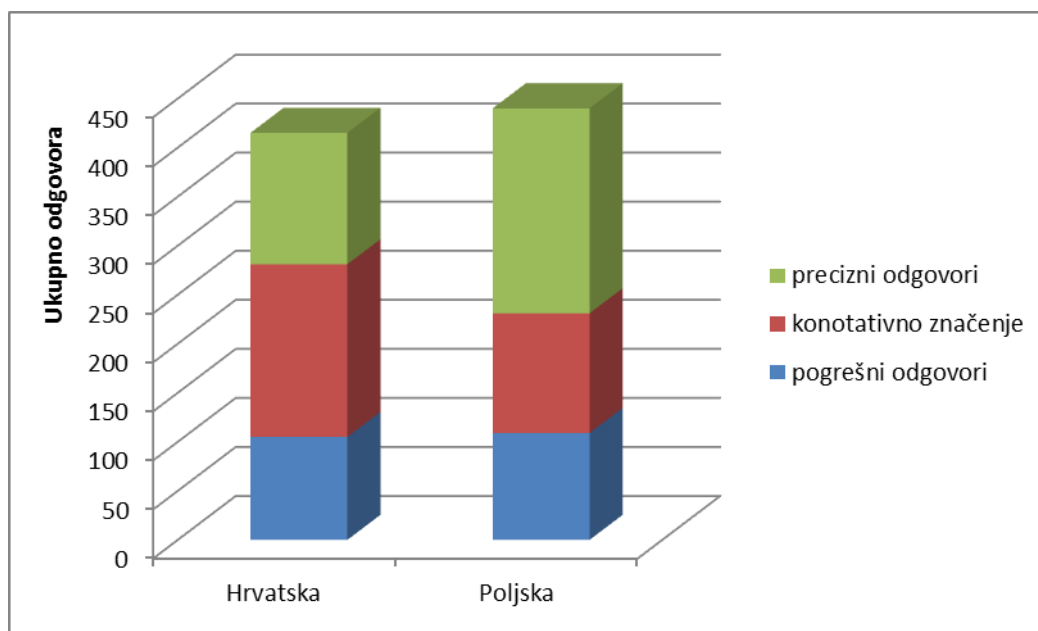
Grafički prikaz 3. – Usporedba VI–I razred

Grafički prikaz 4. – Usporedba VII–II razred

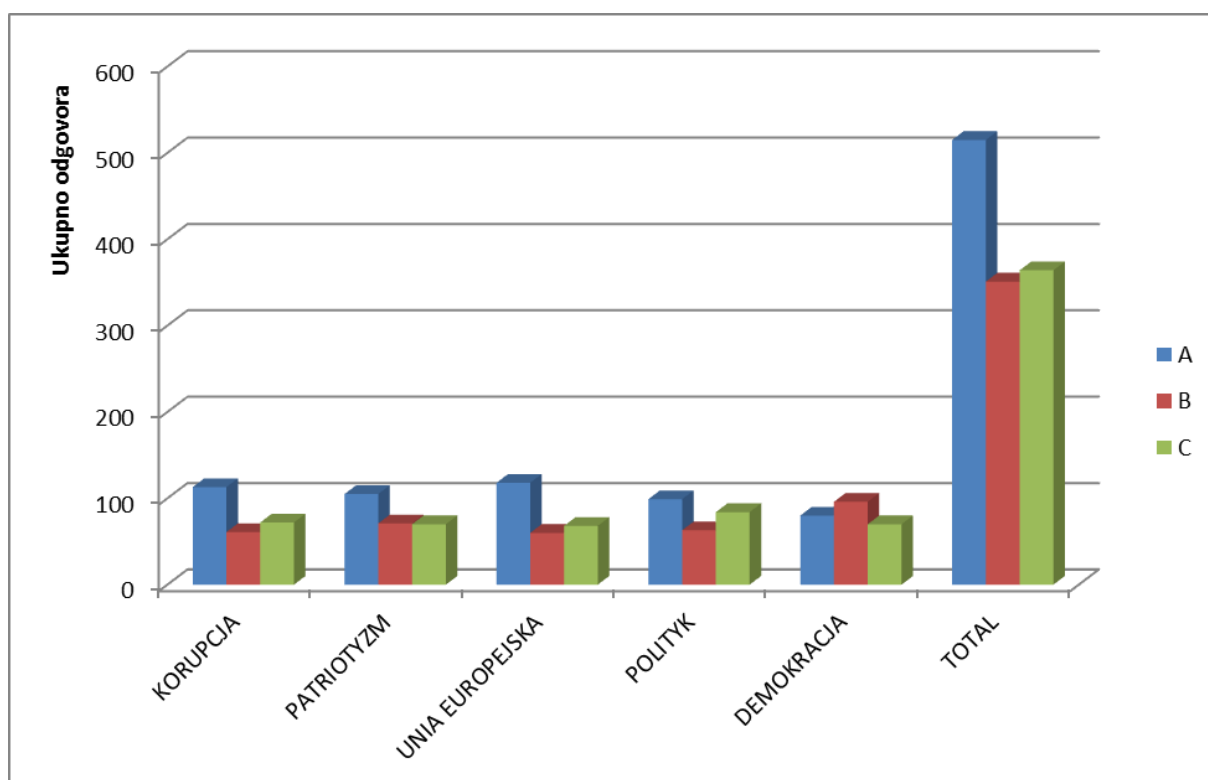

Grafički prikaz 5. – Usporedba VIII-III razred

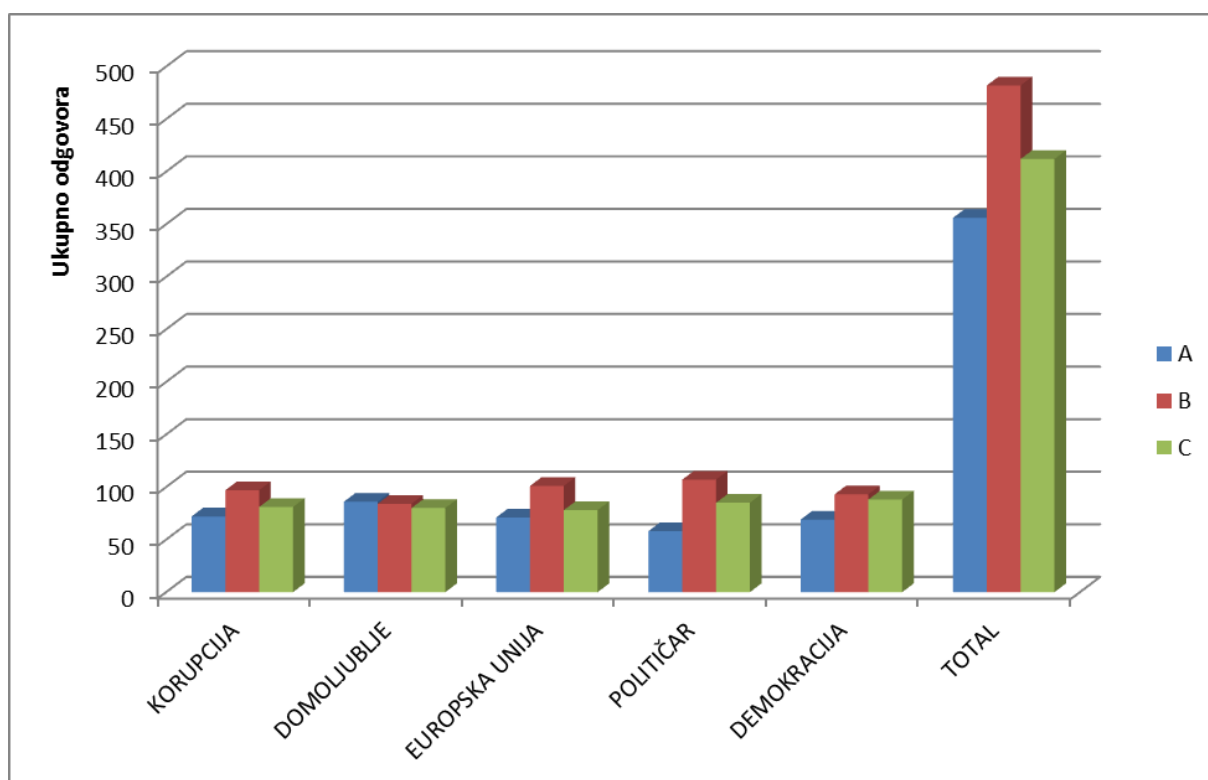

Iz rezultata ankete u svim razredima, uočava se veći broj preciznih odgovora kod poljskih učenika, jer najveći broj odgovora spada u skupinu preciznih odgovora. Za razliku od poljskih učenika, hrvatski učenici imaju najviše odgovora u skupini opisnih odgovora. Iz ovakvih rezultata može se zaključiti da su poljski učenici precizniji i skloni su naučiti točno značenje pojmova, dok su hrvatski učenici skloniji svojim interpretacijama pojedinih pojmova. Jasniji pregled vidljiv je iz grafičkih prikaza 6. i 7. za rezultate u Poljskoj i Hrvatskoj:

Grafički prikaz 6. – Ukupno po odgovorima - Poljska

Grafički prikaz 7. – Ukupno po odgovorima - Hrvatska

7. ZAKLJUČAK

Komunikacija je važna svim bićima, a čovjek je jedino biće koje komunicira jezikom. Uzajamna komunikacija od odlučne je važnosti za tijek odnosa između dvoje ljudi, a javna komunikacija utječe na gospodarske i političke tijekove te time i na povijesna kretanja u društvu.

Javna komunikacija često zapostavlja činjenicu da su djeca školskog uzrasta važan čimbenik u budućem razvoju društva te da oni unatoč naizglednoj nezainteresiranosti percipiraju što se događa oko njih na gospodarskom i političkom području. Ti mladi ljudi će za nekoliko godina steći glasačko pravo i neposredno će birati članove predstavničkih tijela, predsjednike država i druge nositelje političke moći. Zato je cilj ovog rada bila analiza percepcije političkog diskursa kod djece školskog uzrasta, kao skupine koja se uglavnom ne promatra u istraživanjima u vezi politike.

Rezultati anketa koje su provedene za potrebe ovog rada, pokazuju da djeca u današnje vrijeme imaju dobre mogućnosti informiranja, pri čemu je uz sada već tradicionalnu široku rasprostranjenost televizije, u podjednakoj mjeri zastupljen internet. Pritom je korištenje interneta ujednačeno u Poljskoj i Hrvatskoj te u seoskim i gradskim sredinama. Ovakvi rezultati istraživanja pokazuju da se razlike među raznolikim sredinama u odnosu na dostupnost informacija sve više smanjuju te da je cijeli svijet u informatičkom smislu postao globalno selo. Takvi rezultati pokazuju da je informatizacija u finalnoj fazi te da društvo ulazi u postinformatičko doba. Ovome valja dodati rezultat ankete u dijelu koji se odnosi na pitanje o najvećoj prednosti Poljske i Hrvatske, u kojem je najveći broj učenika naveo kako smatraju obrazovanje ključnom prednošću. Takav pokazatelj upućuje na svijest učenika o važnosti obrazovanja te nagovješćuje prelazak iz informatičkog doba u doba obrazovanja.

Rezultati istraživanja provedenog za potrebe ovog rada pokazuju kako djeca školskog uzrasta u velikoj mjeri političare i politiku percipiraju u negativnom kontekstu. Takav odnos prema politici nužno će odvratiti djecu od usmjeravanja ka političkim aktivnostima u budućnosti, čime se politički prostor ostavlja onima koji pristaju na iskrivljen opis političara i njegove funkcije u društvu. Ova spoznaja upućuje na nužnost promjena koje bi trebale biti provedene u političkom životu društva kako bi se djeci školskog uzrasta vratilo povjerenje u političare, u vezi čega najbolje govori poslovice: „što odrasli misle, djeca kažu“.

Na kraju, možemo zaključiti kako rezultati istraživanja pokazuju da djeca školskog uzrasta u Poljskoj i Hrvatskoj u velikoj mjeri percipiraju politički diskurs u njegovim negativnim značajkama. Stoga je u budućnosti neophodno promijeniti društvenu sliku političara, jer je to jedini način održivog razvoja društva te smanjenja negativnog utjecaja političara na razvoj djece i mladih školskog uzrasta.

Ključne riječi: politički diskurs, mediji, djeca školskog uzrasta, istraživanje

8. PRILOZI

Ankieta

1. W której jesteś klasie?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.

2. Jakiej jesteś płci?

- a) żeńskiej
- b) męskiej

3. Jak często oglądasz telewizję?

- a) bardzo rzadko oglądam
- b) nie oglądam telewizji dłużej niż godzinę dziennie
- c) oglądam telewizję średnio 3-5 godzin dziennie
- d) oglądam telewizję więcej niż 5 godzin dziennie

4. Jakie kanały telewizyjne oglądasz najczęściej?

- a) rozrywkowe
- b) edukacyjne
- c) informacyjne

Wymień kilka tytułów!

5. Skąd bierzesz informacje o najważniejszych wydarzeniach politycznych i społecznych?

- a) telewizja
- b) prasa codzienna
- c) radio
- d) internet

6. Czy oglądasz wiadomości i dziennik telewizyjny?

- a) tak
- b) nie

Jeżeli tak, to jak często je oglądasz?

- a) raz dziennie
- b) 3-5 razy dziennie
- c) mniej niż 3 razy w tygodniu

7. Ile godzin dziennie korzystasz z Internetu?

- a) nie korzystam z Internetu
- b) korzystam nie dłużej niż godzinę
- c) średnio 3-5 godzin dziennie
- d) więcej niż 5 godzin dziennie

8. Spróbuj zdefiniować własnymi słowami:

- a) – korupcja:
 - patriotyzm:
 - Unia Europejska:
 - polityk:
 - demokracja:

b) Wymień 10 pojęć związanych z polityką!

9. Według Ciebie, co jest największą zaletą w rozwoju twojego kraju?

- a) rolnictwo
- b) przemysł
- c) turystyka
- d) wykształcenie

10. Według Ciebie, co dobrze byłoby zmienić w Polsce, żeby ludzie byli bardziej zadowoleni?

- a) nic, w Polsce ludzie są zadowoleni
 - b) uważam, że powinno się zmienić:
-

Anketa

1. Koji razred pohadaš?

- a) 6.
- b) 7.
- c) 8.

2. Kojeg si spola?

- a) ženski
- b) muški

3. Koliko prosječno dnevno gledaš televiziju?

- a) vrlo rijetko gledam televiziju
- b) gledam tv do sat vremena dnevno
- c) gledam tv 3-5 sati dnevno
- d) gledam tv više od 5 sati dnevno

4. Koje emisije najčešće gledaš na TV-u?

- a) zabavne
- b) obrazovne
- c) informativne

Nabroji nekoliko naslova!

5. Odakle se informiraš o političkim i društvenim zbivanjima?

- a) tv
- b) dnevni tisak
- c) radio
- d) internet

6. Pratiš li dnevnik i informativne emisije?

- a) da
- b) ne

Ako je odgovor da, koliko često ih pratiš?

- a) svakodnevno
- b) nekoliko puta tjedno
- c) nekoliko puta mjesečno

7. Koliko se prosječno dnevno služiš internetom?

- a) uopće se ne služim
- b) rijetko – jednom tjedno
- b) do sat vremena dnevno
- c) između 3-5 sati dnevno
- d) više od 5 sati dnevno

8. Pokušaj definirati vlastitim riječima:

- a)- korupcija
- domoljublje
- Europska unija
- političar
- demokracija

b) Nabroji 10 pojmova uvezi politike:

9. Koja je prema tvom mišljenju najveća prednost u razvoju Hrvatske?

- a) poljoprivreda
- b) industrija
- c) turizam
- d) obrazovanje

10. Što bi prema tvom mišljenju bilo dobro promijeniti u Hrvatskoj, tako da ljudi budu zadovoljniji?

- a) ništa, u Hrvatskoj su ljudi zadovoljni
- b) smatram da bi trebalo _____

9. BIBLIOGRAFIJA

1. Bratanić, M. (ur.). (2011) *Hrvatski jezik na putu u EU*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
2. Dołęga, H. *Słowa polityczne w świadomości dziecięcej*. URL: <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/spis11.htm> [07. 01.2012.]
3. Fiske, J.; Hartley, J. (1992) *Čitanje televizije*. Zagreb: Barbat
4. Główny Urząd Statystyczny. *Wyznania religijne stowarzyszenia narodowościowe i etniczne w Polsce 2009-2011*. URL: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/oz_wyznania_religijne_stow_nar_i_etn_w_pol_2009-2011.pdf [21.02.2014.]
5. Ilišin, V.; Marinović-Bobinac, A.; Radin, F. (2001) *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: IDIZ
6. Kapović, M. (2011) *Čiji je jezik?*. Zagreb: Algoritam
7. Košir, M.; Zgrabljic, N.; Ranfl, R. (1999) *Život s medijima – priručnik o odgoju za medije*. Zagreb: Doron
8. Kovačević, M.; Badurina, L. (2001) *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka
9. Mander, J. (2002) *Četiri argumenta protiv televizije*. Rijeka: Adamić
10. Miliša, Z.; Tolić, M.; Verstovšek, N. (2010) *Mladi – odgoj za medije. Priručnik za stjecanje medijskih kompetencija*. Zagreb: M. E. P. d. o. o.
11. Miliša, Z.; Zloković, J. (2008) *Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima. Prepoznavanje i prevencija*. Zadar – Rijeka: CIP
12. Ożóg, P. (2007) *O języku współczesnej polityki*. URL: http://www.politologia.univ.rzeszow.pl/uploadUC/PiS/nr%204/artykuly/Kazimierz_Ozog.pdf [18.11.2013.]
13. Pawelec, R.; Trysińska, M. (2008) *Najnowsze słownictwo a współczesne media elektroniczne*. Warszawa: Semper
14. Peruško, Z. (ur.). (2011) *Uvod u medije*. Zagreb: Jesenski i Turk
15. Pupovac, M. (1990) *Politička komunikacija*. Zagreb: August Cesarec
16. Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku. *Stanovništvo prema vjeri po gradovima/općinama, popis 2011*. URL: <http://www.dzs.hr> [20.02.2014.]
17. Škiljan, D. (2000) *Javni jezik*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus
18. Škiljan, D. (1988) *Jezična politika*. Zagreb: Biblioteka Naprijed

19. Vrhovec-Vučemilović, S. (ur.). (1987) *Jezik politike. Istraživanja i rasprave*. Zagreb: Komunist

20. Zagrebačka slavistička škola: Hrvatski plus. *O jeziku političkih govora i priopćenja*.

URL:

http://www.hrvatskiplus.org/index.php?option=com_content&view=article&id=520:o-jeziku-politkih-govora-i-priopenja&catid=38:jezik-lingvistika&Itemid=72

[18.01.2014]